

دانشگاه تهران

مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس

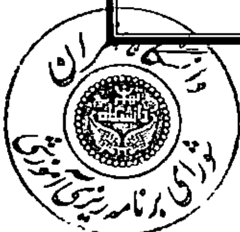
دوره : دکتری

رشته : روانشناسی و آموزش کودکان استثنائی

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی

مصوب جلسه مورخ ۹۲/۸/۱۹ شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه

این برنامه بر اساس آیین نامه وزارتی تفویض اختیارات برنامه ریزی درسی به دانشگاههای دارای هیات ممیزه توسط اعضای هیات علمی گروه روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی بازنگری شده و در دویست و شصت و یکمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه مورخ ۹۲/۸/۱۹ به تصویب رسیده است.

مصوبه شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه تهران در خصوص برنامه درسی

رشته : روانشناسی و آموزش کودکان استثنائی

مقطع : دکتری

برنامه درسی دوره دکتری روانشناسی و آموزش کودکان استثنائی که توسط اعضای هیات علمی گروه روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی بازنگری شده است با اکثریت آراء به تصویب رسید.

- این برنامه از تاریخ تصویب لازم الاجرا است.
- هر نوع تغییر در برنامه مجاز نیست مگر آنکه به تصویب شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه برسد.

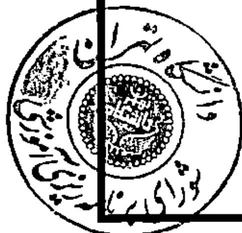
سید مهدی قمصری
معاون آموزشی دانشگاه

پرویز تاجیک
دبیرشورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه

رای صادره جلسه مورخ ۹۲/۸/۱۹ شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه در مورد بازنگری برنامه درسی رشته روانشناسی و آموزش کودکان استثنائی در مقطع دکتری صحیح است، به واحد ذیربط ابلاغ شود.

فرهاد رهبر
ریاست دانشگاه تهران

۹۲/۹/۲۵

مشخصات کلی برنامه درسی رشته روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی
در مقطع دکتری

Psychology and Education of Exceptional Children
P.h.D Degree

تعریف رشته

دوره دکتری روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی به اعطای مدرک دکترا (.Ph.D) می انجامد و شامل مجموعه ای از دروس و فعالیت های آموزشی، پژوهشی و کارورزی است.

هدف رشته

توجه به ویژگی ها و نیازهای روان شناختی، آموزشی و توانبخشی افراد با نیازهای ویژه، لزوم تربیت نیروی انسانی متخصص و ماهر و همچنین اهمیت تأمین مدرس و پژوهشگر برای دانشگاهها و مراکز آموزش عالی، برنامه‌ریزی و اجرای دوره آموزشی دکترای روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی را ضرورت بخشید.

از این رو بر اساس تجربیات چندین ساله اجرای برنامه های آموزشی در دوره های کارشناسی و کارشناسی ارشد و دکتری رشته روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی و بهره مندی از نظرات متخصصان و استادان دانشگاههای کشور و بررسی برنامه های دوره دکترای دانشگاههای کشورهای پیشرفته دنیا، برنامه دوره دکتری رشته روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی بازنگری شده است.

از جمله هدف های اساسی ایجاد دوره دکترا، تعلیم و تربیت دانش آموختگانی است که با احاطه یافتن به آثارعلمی در یک زمینه تخصصی و آشنا شدن با جدیدترین یافته های علمی و پژوهشی بتوانند با بهره گیری از روشهای تحقیق پیشرفته و با استفاده از وسایل و امکانات فن آوری در رفع نیازهای کشور، تحقق هدفهای دانشگاه اسلامی، رسیدن به استقلال فرهنگی و علمی و گسترش مرزهای دانش در رشته تخصصی مورد نظر نقش شایسته و مؤثری را ایفا کنند.

این دوره به منظور نیل به هدف های زیر برنامه ریزی شده است:

الف: تربیت نیروی انسانی کارآمد برای تدریس در رشته های مربوط به روان شناسی، آموزش و توانبخشی کودکان و نوجوانان با نیازهای ویژه در دانشگاهها و مراکز آموزش عالی

ب: تربیت نیروی انسانی لایق برای پژوهش در زمینه های مربوط به روان شناسی، آموزش و توانبخشی کودکان و نوجوانان با نیازهای ویژه در موسسات پژوهشی

ج: تربیت نیروی انسانی کارآمد برای ارائه خدمات تخصصی و حرفه ای در زمینه های مربوط در سازمان های دولتی نظیر آموزش و پرورش استثنایی، بهزیستی، آموزش و پرورش استعدادهای

درخشان و همچنین در بخش خصوصی با کسب مجوز حرفه ای از سوی سازمان نظام روان شناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران.

ضرورت و اهمیت

گسترش و پیشرفت روزافزون دانش در حوزه های ارزیابی، تشخیص، شناسایی و همچنین روان شناسی، توانبخشی و آموزش افراد دارای نیازهای ویژه ضرورت تربیت متخصصینی با مدرک دکتری که بتوانند در سطح مراکز آموزش عالی به تربیت نیروی انسانی کارآمد و واجد دانش کافی بپردازند دوچندان شده است. علاوه بر آن، با گسترش مراکز درمانی، توانبخشی و آموزشی در حوزه کودکان دارای نیازهای ویژه رشدی، رفتاری، حسی، حرکتی و یادگیری نیاز به حضور متخصصانی توانمند که بتواند شرایط علمی لازم برای ارائه خدمات مربوط را به متقاضیان و خانواده آنان فراهم سازند احساس می شود. بنا به این ضرورت ها برنامه دوره دکتری رشته روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی با توجه به استانداردهای بین المللی و نیازهای داخل تهیه شده است.

نقش و توانایی فارغ‌التحصیلان

فارغ التحصیلان این رشته باید برای ارائه نقش خود در زمینه های زیر توانمند باشند:

الف) تدریس دروس مرتبط با حوزه روان شناسی، توانبخشی و آموزش کودکان استثنایی در مراکز آموزش عالی و تربیت معلم کودکان استثنایی

ب) آشنایی با تعاریف، اصطلاحات، علت شناسی، همه گیر شناسی، طبقه بندی، ارزیابی و سنجش، توانبخشی و آموزش ویژه گروههای مختلف افراد دارای نیازهای ویژه شامل: آهسته گام (کم توان ذهنی)، آسیب شنوایی، آسیب بینایی، معلولیت های جسمی و حرکتی، اختلالات سلامت و تندرستی و اختلالات عاطفی و رفتاری برای هدایت و نظارت فنی مراکز توانبخشی و آموزش ویژه

ج) به کارگیری روش ها و ابزارهای استاندارد ارزیابی در حوزه های رشدی (شناخت، زبان، حرکت، اجتماعی و هیجانی) و همچنین استفاده از رویکردهای مختلف درمان های روان شناختی، شامل بازی درمانی، رفتار درمانی، خانواده درمانی و شناخت رفتار درمانی برای افراد دارای اختلالات عاطفی و رفتاری در سطح دفاتر روان شناسی سازمان نظام روان شناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران

طول دوره و شکل نظام

دوره دکتری بالاترین مقطع تحصیلی در آموزش عالی می باشد و طول دوره آن حداکثر ۵/۵ سال می باشد و به دو مرحله آموزشی و پژوهشی مستقل از هم تقسیم می شود و با دفاع از رساله پایان می پذیرد.

الف: مرحله آموزشی و کارورزی

دانشجو موظف است در طول دوره، مرحله آموزشی و کارورزی از زمان پذیرفته شدن، کلیه واحدهای درسی پیش نیاز از دوره کارشناسی ارشد و دروس دکترا را با موفقیت بگذراند و سپس در امتحان جامع شرکت کند و قبول شود. همچنین دانشجو موظف است دوره کارورزی مربوطه را با موفقیت طی کند.

ب: مرحله پژوهشی

پس از موفقیت در مرحله آموزشی و کارورزی، مرحله پژوهشی به طور رسمی آغاز می شود و دانجشو با پیشنهاد طرح رساله دکترا این مرحله را آغاز می کند و پس از تصویب طرح رساله به اجرا، تدوین و دفاع از آن می پردازد.

بدیهی است دانشجو می تواند در طول دوره دکترا به طور غیررسمی به مطالعه و بررسی مقدماتی در زمینه پژوهشی موردنظر خود بپردازد، لیکن ثبت نام رسمی برای تدوین رساله منوط به موفقیت در مرحله آموزشی و کارورزی و امتحان جامع است.

تعداد و نوع واحدهای درسی

تعداد کل واحدهای درسی دوره دکترای روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی ۳۶ واحد به شرح زیر است:

الف: دروس اصلی	۱۲واحد
ب: دروس انتخابی	۶ واحد
ج: رساله دکترا	۱۸ واحد
جمع:	۳۶ واحد
دروس جبرانی/کمبود:	۶ واحد

شرایط پذیرش دانشجو

مطابق ضوابط و مقررات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

جدول شماره ۱. دروس اصلی رشته روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی در مقطع دکتری

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیشنیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	روان شناسی و توانبخشی افراد آهسته‌گام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۲	ناتوانی های یادگیری خاص	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۳	روان شناسی و توانبخشی افراد ناشنوا	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۴	سمینار در مسایل کودکان استثنایی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۵	روان شناسی و توانبخشی افراد نابینا	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۶	کارورزی (کسب تجارب بالینی)	-	۲	۲	-	۶۴	۶۴	ندارد
	جمع کل	۱۰	۲	۱۲	۱۶۰	۶۴	۲۲۴	

جدول شماره ۲. دروس اختیاری رشته روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی در مقطع دکتری

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیشنیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	اصول و روش‌های پیشگیری از معلولیت‌ها	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۲	خانواده و کودک استثنایی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۳	ناتوانی های جسمانی و سلامت	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۴	روان شناسی و آموزش افراد تیزهوش	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۵	روش های نوین اصلاح رفتار	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۶	احتلالات عاطفی و رفتاری	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
	جمع کل	**۱۲**	**-**	**۱۲**	**۱۹۲**	**-**	**۱۹۲**	

(دانشجویان محترم موظف هستند حداقل ۶ واحد از دروس زیر را انتخاب نمایند.)

جدول شماره ۳. دروس کمبود رشته روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی در مقطع دکتری

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیشنیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	آمار پیشرفته	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۲	روش تحقیق پیشرفته	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	ندارد
۳	روش‌های ارزیابی و سنجش	۱	۱	۲	۱۶	۳۲	۴۸	ندارد
	جمع کل	۵	۱	۶	۸۰	۳۲	۱۱۲	

روان شناسی و توانبخشی افراد آهسته‌گام

عنوان درس به انگلیسی:

Psychology & rehabilitation of slow paced people

تعداد واحد: ۲

تعداد ساعت:۳۲

نوع درس: اصلی

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

آموزش تکمیلی عملی: دارد O ندارد ● سفر علمی● کارگاهO آزمایشگاه O سمینار●

اهداف کلی درس:

آشنا ساختن دانشجویان با تازه ترین یافته های علمی و نظریه های مربوط به روان شناسی، آموزش و پرورش و توانبخشی کودکان و بزرگسالان آهسته گام (کم توان ذهنی).

سرفصل درس:

نظری

- تعاریف تحلیلی و تطبیقی عقب ماندگی ذهنی با عنایت به ضریب دشواری محتوای دروس آموزشگاهی
- ویژگیهای زیستی- شناختی و روان شناختی تحولی افراد آهسته گام
- علت شناسی و سبب شناسی (علل پیش از تولد، زمان تولد و پس از تولد)
- آشنایی با فرایندهای تشخیص و شناسایی: انواع آزمون های هوشی و سنجش عملکرد انطباقی، سازشی و تحصیلی
- اصول و روش های ارتقای بهداشت روانی

- اصول و روش های تقویت مهارت های شناختی
- اصول و روش های تقویت مهارت های خودیاری و ارتباطی
- اصول و روش های تقویت مهارت های حسی و حرکتی
- اصول و روش های آموزش مهارت های پیش حرفه ای و حرفه ای
- اصول و روش های تولید محتوای آموزش های کاربردی

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر (بصورت درصد مشخص گردد)	میان ترم (بصورت درصد مشخص گردد)	آزمون های نهایی (بصورت درصد مشخص گردد)	پروژه (بصورت درصد مشخص گردد)
ــــ	ــــ	آزمون‌های نوشتاری ٪۵۰ عملکردی	٪۵۰ بخش عملی

فهرست منابع:

فارسی

- افروز، غلامعلی. (۱۳۸۵). روان شناسی و توانبخشی کودکان و نوجوانان آهسته گام. تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- افروز، غلامعلی. (۱۳۸۵). روان شناسی و توانبخشی کودکان با نشانگان داون. تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- افروز، غلامعلی. (۱۳۸۵). کودک استثنایی در مدرسه عادی. تهران: انتشارات احیا
- افروز، غلامعلی. (۱۳۸۴). کودکان آهسته گام از نظر اولیا و مربیان. تهران: انتشارات احیا
- هاردمن، مایکل ام. (۱۳۸۷). روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی در جامعه، مدرسه و خانواده. ترجمه علیزاده، حمید و همکاران. تهران: دانژه، ۱۳۸۷.

انگلیسی

- Avishkar, R.K. Shah. (2004). *Educating Mentally Retarded Children.* ISBN:81-7910-086-3
- Gardner, William, i. (2006). *Behavior Modification in Mental Retardation: The Education and Rehabilitation of the Mentally Retarded Adolescent and Adult.* Transaction Publishers.

ISBN: 0202364356, 9780202364353

فهرست مطالعات:

American psychological association:
http://www.apa.org

American Association on Mental Retardation (AAMR):
http://www.aamr.org

British Institute of learning disabilities:
http://www.bild.org.uk

Canadian Ethno cultural Council (CEC):
http://www.ethnocultural.ca

Division of international Special Education and Services, council for Exceptional Children (CEC):
http://www.cec.sped.org

Down syndrome: for new parents:
http://www.downsyn.com

Special Education Support Service: General Learning Disabilities
http://www.sess.ie/categories/general-learning-disabilities

ناتوانی های یادگیری خاص

عنوان درس به انگلیسی: Specific Learning Disabilities

تعداد واحد: ۲

تعداد ساعت:۳۲

نوع درس: اصلی

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

آموزش تکمیلی عملی: دارد O ندارد● سفر علمی O کارگاه O آزمایشگاه O سمینار O

اهداف کلی درس:

آشنا ساختن دانشجو با تازه های یافته های نظری و عملی روان شناسی، توانبخشی و آموزش و پرورش افراد با ناتوانی های یادگیری خاص.

اهداف رفتاری:

دانشجویان پس از گذراندن این درس می‌توانند:

۱) وضعیت افراد با اختلال یادگیری (شامل شیوع، غربالگری، تشخیص و درمان) را در ایران و کشورهای دیگر مقایسه کنند.

۲) چالش‌های موجود در ارائه خدمات به کودکان با اختلال یادگیری را شناسایی نمایند.

۳) از ابزارها و شیوه‌های مناسب در غربالگری و تشخیص کودکان با مشکلات یادگیری استفاده کنند.

۴) بسته آموزشی جهت ملاحظات روان‌شناختی برای این دانش‌آموزان طراحی و اجرا کنند.

سرفصل درس:

نظری

- سیر تحول مفاهیم مربوط به ناتوانی های یادگیری
  - نقد و تحلیل تعاریف ناتوانی های یادگیری
  - بررسی مقایسه ای شیوع ناتوانی های یادگیری
  - رویکردها
  - سبب شناسی: عوامل درونی و بیرونی
  - غربالگری، ارزیابی تشخیصی،ارزیابی برای آموزش و آزمون های عصب شناختی
  - ویژگیهای شناختی

- ویژگیهای اجتماعی، هیجانی و شخصیتی
- یادگیری و آموزش
- اختلال در زبان شفاهی
- اختلال در خواندن
- اختلال در نوشتن
- اختلال در ریاضی
- دانش آموزان تیزهوش با ناتوانی یادگیری
- ارتباط با والدین و متخصصان
- بررسی حداقل یک گزارش موردی ارزیابی و مداخله برای هر یک از اختلالات خواندن، نوشتن و ریاضی

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر (بصورت درصد مشخص گردد)	میان ترم (بصورت درصد مشخص گردد)	آزمون های نهایی (بصورت درصد مشخص گردد)	پروژه (بصورت درصد مشخص گردد)
ــــــ	٪۳۰	آزمون‌های نوشتاری ٪۴۰	٪۳۰
		عملکردی	

فهرست منابع:

۱- فارسی

- احدی، حسن و کاکاوند، علیرضا. (۱۳۹۰). اختلال‌های یادگیری از نظریه تا عمل. تهران: انتشارات ارسباران.
- شکوهی یکتا، محسن و پرند، اکرم. (۱۳۸۵). مبانی نظری ارزیابی و کاربرد آزمون های روانی و تربیتی. تهران: انتشارات تیمورزاده.
- شکوهی یکتا، محسن و پرند، اکرم. (۱۳۸۵). ناتوانی های یادگیری. تهران: انتشارات تیمورزاده.
- علیزاده، حمید و همکاران. (۱۳۹۱). اختلال‌های یادگیری: مبانی، ویژگی‌ها و تدریس مؤثر. تهران: انتشارات ارسباران.
- لرنر، ژانت. ناتوانی‌های یادگیری: نظریه‌ها، تشخیص و راهبردهای تدریس. مترجم عصمت دانش. (۱۳۹۰). تهران: دانشگاه شهید بهشتی.

۲- انگلیسی

Hallahan, D. P., Lloyd, J. W., Kauffman, J. M., & Martinez, E. A. (2005). *Learning Disabilities: Foundations, Characteristics, and Effective Teahcing.* New York, NY: Allyn and Bacon.

Mercer, C. D., & Pullen, P. C. (2005). *Students with Learning Disabilities.* Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.

Mercer, C.D., & Mercer, A. R. (2005). *Teaching Students with Learning Problems.* Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.

Smith, C. R. (2004). *Learning Disabilities: The Interaction of Students and Their Environments.* New York, NY: Allyn and Bacon.

فهرست مطالعات

www.ldonline.com
www.chadd.org
www.teachersworkshop.com

روان شناسی و توانبخشی افراد ناشنوا

عنوان درس به انگلیسی: The Psychology and Education of Deaf Persons

تعداد واحد: ۲

تعداد ساعت: ۳۲ ساعت

نوع درس: اصلی

نوع واحد: ۲ واحد نظری

پیشنیاز: ندارد

آموزش تکمیلی عملی: دارد● ندارد O سفر علمیO کارگاهO آزمایشگاهO سمینارO

اهداف کلی درس:

از دانشجویان انتظار می رود با مشارکت فعال خود بتوانند مطالب مرتبط با سرفصل های زیرا را درک کنند، به یادآورند، تحلیل کنند و در فعالیت های کلینیکی، آموزشی و پژوهشی به کار ببندند.

اهداف رفتاری:

انتظار می‌رود دانشجو با علل افت‌های شنوایی و روش ارزیابی آنها آشنا شده و قادر به خواندن و تفسیر ادیوگرام دانش‌آموزان باشد. وی باید بتواند روش‌های ارتباطی و مزایا و منافع هر یک را توضیح دهد و قادر به اجرای برنامه توانبخشی شنیداری کلامی (رویکرد غالب) در موقعیت‌های آموزشی باشد. از دانشجو همچنین انتظار می‌رود ضمن آشنایی با تحول هوش، حافظه و زبان در افراد با آسیب شنوایی، با استفاده از آزمون‌های رسمی، این توانائی‌ها را ارزیابی کند و به والدین و مربیان توصیه‌های کارآمدی که رشد این توانایی‌ها را تسهیل کند، ارائه دهد.

سرفصل درس:

نظری

- تعاریف اصطلاحات و مفاهیم (تعاریف ناشنوایی، سخت شنوایی و اصطلاحات مربوطه)

- طبقه بندی اختلالات شنوایی (طبقه بندی اختلالات شنوایی براساس میزان افت شنوایی، محل آسیب شنوایی و سن زبان آموزی)
- تاریخچه آموزش ناشنوایان (تاریخچه آموزش ناشنوایان در غرب و ایران)
- روشهای ارتباطی (ارتباط دستی، ارتباط شفاهی، ارتباط کامل، گفتار نشانه دار، الفبای گویا، الفبای دستی، رویکرد دوزبانگی- دو فرهنگی)

- رشد شناخت (هوش، مفاهیم و استدلال، حافظه و نظریه ذهن در ناشنوایان نسل اول و نسل دوم)
- رشد زبان (زبان شفاهی و زبان اشاره)
- وسایل کمک شنیداری (سمعک، کاشت حلزون شنوایی، وسایل و تکنولوژی های کمکی)
- توانبخشی شنیداری کلامی
- ارزیابی روانی- آموزشی (آزمون های هوش، آزمون های پیشرفت تحصیلی، مناسب سازی آزمون ها برای ناشنوایان)
- آموزش خواندن و نوشتن
- مشاوره به والدین کودکان ناشنوا
- آسیب شنوایی و آسیب شناسی روانی (بهداشت روانی ناشنوایان و اختلالات روانی رایج)
- بازدید از بخش ادیومتری مراکز شنوایی سنجی و آشنا شدن با روند ادیومتری
- بازدید از مراکز توانبخشی ناشنوایان و مدارس ناشنوایان

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر (بصورت درصد مشخص گردد)	میان ترم (بصورت درصد مشخص گردد)	آزمون های نهایی (بصورت درصد مشخص گردد)	پروژه (بصورت درصد مشخص گردد)
٪۱۰	٪۲۵	آزمون‌های نوشتاری ٪۴۵	٪۲۰
		عملکردی	

فهرست منابع:

حسن‌زاده، سعید. (۱۳۸۸). روان‌شناسی و آموزش ناشنوایان، تهران: سمت.

دانلد اف. مورس. (۱۳۸۶). ترجمه اخوی‌راد و لشگری‌نژاد. آموزش و پرورش ناشنوایان، تهران: سمت.

Tye-Murray, N. (2008). *Foundations of Aural Rehabilitation: Children, Adults and their Family Members. (third edition)*, London: Thomson.

فهرست مطالعات

Marschark, M. & Spencer P.E. (2012) *Oxford Handbook of Deaf Studies, Language, and Education,* London: Oxford.

Middleton, A. (2009) *Working with Deaf People: A Handbook for Healthcare Professionals* 2009, London: Cambridge.

Zand, D.B. & Pierc, K.J. (2011) *Resilience in Deaf Children: Adaptation Through* Emerging *Adulthood*, New York: Thomson

Daneshi, A., & Hassanzadeh, S. (2007). Cochlear implantation in prelingually deaf persons with additional disability, *Journal of Laryngology & Otology*, 121(12), 635-638.

Hassanzadeh, S. (2002). The Effects of Age on Auditory Speech Perception Development in Cochlear implanted Prelingually Deaf Children. *Otolaryngology, Head and Neck Surgery*, 12(, 524-527).

Philips, L., Hassanzadeh, S., Kosaner, J. Martin, J., Deibl, M., & Anderson, I. (2009). Comparing auditory perception and speech production outcomes: on-language specific assessment of auditory perception and speech production in children with cochlear, *Cochlear Implants Int*. 10(2), 92-102.

Vernon, N. (2005). Fifty Years of Research on the Intelligence of Deaf and Hard-of-Hearing Children: A Review of Literature and Discussion of Implications. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 10 (3). 225-231.

سمینار در مسائل کودکان استثنایی

عنوان درس به انگلیسی:

Seminar on Exceptional children Issues

تعداد واحد:۲

تعداد ساعت:۳۲

نوع درس: اصلی

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد.

آموزش تکمیلی عملی: دارد O ندارد ● سفر علمی ● کارگاهO آزمایشگاه O سمینار ●

اهداف کلی درس:

آشنا ساختن دانشجو با مبانی نظری و عملی و جدیدترین مطالعات و یافته های علمی و پژوهشی در زمینه آموزش و پرورش افراد استثنایی.

سرفصل درس:

نظری

- چشم انداز مطالعات در حوزه کودکان استثنایی
- نیازها و چالش ها در حوزه کودکان استثنایی
- چالشهای ملی و جهانی در حوزه کودکان استثنایی
- قوانین و کودکان استثنایی
- هدف ها و جهت ها در پژوهشهای کودکان استثنایی
- بررسی تحلیلی چالشهای فرارو در عرصه کودکان استثنایی
- تازه های کودکان استثنایی در ایران و جهان
- ارزیابی و تشخیص و جایابی آموزشی

- روشهای درمان، آموزش و توانبخشی
- تهیه برنامه آموزش انفرادی
- معرفی روشهای رایانه ای برای تشخیص، سنجش و برنامه ریزی
- بازدیدهای علمی و حرفه ای
- تدوین طرح های پژوهشی در قلمرو کودکان استثنایی در سطوح ملی و بین المللی
- گزارش از یافته های نوین پژوهشی در قلمرو کودکان استثنایی

عملی

ندارد.

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر (بصورت درصد مشخص گردد)	میان ترم (بصورت درصد مشخص گردد)	آزمون های نهایی (بصورت درصد مشخص گردد)	پروژه (بصورت درصد مشخص گردد)
٪۱۰	ــــ	آزمون‌های نوشتاری ٪۴۰ عملکردی	٪۵۰

فهرست منابع:

کتب، مقالات و گزارش های پژوهشی ملی و بین المللی اخیر در حوزه کودکان استثنایی

فهرست مطالعات:

American psychological association:
http://www.apa.org

American Association on Mental Retardation (AAMR):
http://www.aamr.org

British Institute of learning disabilities:
http://www.bild.org.uk

Canadian Ethno cultural Council (CEC):
http://www.ethnocultural.ca

Division of international Special Education and Services, council for Exceptional Children (CEC):
http://www.cec.sped.org

Down syndrome: for new parents:
http://www.downsyn.com

Special Education Support Service: General Learning Disabilities
http://www.sess.ie/categories/general-learning-disabilities

روان‌شناسی و توانبخشی افراد نابینا

عنوان درس به انگلیسی:
Psychology and Rehabilitation of Individuals with Visual Impairment

تعداد واحد: ۲ واحد

تعداد ساعت: ۳۲ ساعت

نوع درس: اصلی

نوع واحد: ۲ واحد نظری

پیش نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی عملی: دارد● ندارد○ کارورزی● سفر علمی○ کارگاه○ آزمایشگاه○ سمینار○

هدف‌های کلی درس

این درس برای دانشجویان دورهٔ دکتری روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی در نظر گرفته شده است. در این درس سه **هدف کلی** و عمده تعقیب می‌شود:

الف- فراهم کردن فضایی که در آن دانشجویان عزیز به رشد فکری لازم نایل شوند، بصیرت و آگاهی لازم را کسب کنند و در نهایت به اصول درست اندیشیدن به طور اعم و در رابطه با موضوع درس به طور اخص دست یابند.

ب- آشنا کردن دانشجویان به منابع و بانک‌های اطلاعاتی گوناگون که به نوعی در رابطه با موضوع درس می‌باشند، مانند سایت‌ها، مجله‌های علمی و کتاب‌های درسی چه به زبان فارسی و چه به زبان انگلیسی

ج- مورد بحث و گفتگو قرار دادن مفاهیم، اصول و نکات اساسی درس در نشست‌های آموزشی و تدریس محتوای پیش بینی شده به شرحی که از نظر شما خواهد گذشت.

هدف‌های رفتاری

از یکایک دانشجویان انتظار می‌رود با شرکت فعال و حضور آگاهانه در کلاس و محل کارورزی، پیشتر منبع یا منابع معرفی شده را مطالعه فرمایند تا قادر شوند به **هدف‌های رفتاری** زیر نایل گردند و بتوانند:

- نابینایی یا آسیب بینایی را تعریف کنند و دربارهٔ طبقه‌بندی آن توضیح دهند.
- دربارهٔ علت‌شناسی نابینایی، زمان وقوع و روش‌های پیشگیری توضیح دهند.
- ویژگی‌های شخصیتی افراد نابینا را بیان کنند.

• دربارهٔ فرایند رشد و ابعاد رشد افراد با آسیب بینایی توضیح دهند.
• دربارهٔ روش‌های یاددهی و یادگیری افراد با آسیب بینایی توضیح دهند.
• دربارهٔ ناهنجاری‌های عاطفی و رفتاری افراد با آسیب بینایی توضیح دهند.

روش و مواد تدریس

در این درس از روش‌های سخنرانی، بحث گروهی، کارورزی، بازدید از مراکز مربوط، نمایش فیلم‌های مناسب و مراجعه به سایت‌های مربوط استفاده می‌شود.

سرفصل درس

الف: نظری

جلسه اول

● تعریف نابینایی (مبنای قانونی و مبنای آموزشی)
● انواع آسیب‌های بینایی (نزدیک بینی، دور بینی، تاربینی و کم‌بینایی)

جلسه دوم

● علت‌شناسی
● چگونگی وقوع و زمان وقوع نابینایی (ناگهانی و تدریجی)

جلسه سوم

● پیشگیری

جلسه چهارم

● روان‌شناسی شخصیت افراد نابینا
● ویژگی‌های رفتاری آنان

جلسه پنجم

● نشانه‌شناسی آسیب‌های بینایی
● فرایند رشد و ابعاد رشد در افراد نابینا

جلسه ششم

● رشد شناختی در افراد نابینا
● ارکان برنامهٔ تحصیلی
● راهبردهای یاددهی و یادگیری و ویژگی‌های تمرین

جلسه هفتم

● رشد اجتماعی در افراد نابینا و آموزش مهارت‌های اجتماعی

- سازگاری اجتماعی در افراد نابینا

جلسه هشتم

- رشد عاطفی و ناهنجاری‌های رفتاری در افراد نابینا
- افسردگی و اضطراب در افراد نابینا

جلسه نهم

- آموزش فراگیر و فراهم کردن فرصت‌های برابر
- حقوق بشر و افراد نابینا

جلسه دهم

- افراد نابینا و مهارت‌های اساسی (مهارت‌آموزی)
- مهارت‌های زندگی مستقل

جلسه یازدهم

- افراد نابینا و اوقات فراغت (ورزش، موسیقی و فعالیت‌های دستی و هنری)

جلسه دوازدهم

- نگرش نسبت به نابینایی و نگرش نسبت به افراد نابینا
- روش‌های اصلاح نگرش

جلسه سیزدهم

- توان‌بخشی شغلی افراد نابینا (مشاوره، گوینده، دوبلر)
- مسایل مربوط به اشتغال افراد نابینا

جلسه چهاردهم

- مسایل جنسی و ازدواج افراد نابینا

جلسه پانزدهم

- راهنمایی و مشاوره دانش آموزان نابینا

کارورزی در یک مدرسه وابسته به سازمان آموزش و پرورش استثنایی یا موسسه وابسته به سازمان بهزیستی کشور یا یک سازمان مردم نهاد در ارتباط با افراد نابینا (مانند، آموزشگاه شهید محبی، آموزشگاه نرجس، آموزشگاه دکتر خزایلی، مجتمع رودکی، مجتمع خزانه و موسسه عصای سفید). این گزارش جامع (تک‌نگاری) شامل بخش‌های زیر است:

- مشاهده کامل موسسه از نظر فیزیکی و روابط انسانی (دانش‌آموزان، معلمان و اولیا).
- بررسی تاریخچه، تشکیلات و سازمان و مدیریت موسسه
- بررسی زمینه های نظری و بیان مسأله
- مصاحبه بالینی با پدر و مادر یک کودک یا نوجوان نابینا دربارهٔ مسایل و مشکلات گذشته، کنونی و آیندهٔ فرزندشان

ب: عملی

ندارد.

روش ارزیابی

- حضور فعال در کلاس و در محل کارورزی ۱۰ نمره
- اجرای آزمون هوشی ویلیامز با یک دانش آموز با آسیب بینایی و گزارش کامل آن ۱۰ نمره
- ترجمه کامل یک مقاله علمی از زبان انگلیسی درباره یکی از مشکلات افراد با آسیب بینایی به منظور آشنا شدن با اصطلاحات و مفاهیم تخصصی و آشنا شدن با یک موضوع یا الگوی تحقیق علمی به منظور الهام گرفتن برای اجرای رسالهٔ دکتری ۱۰نمره
- کارورزی در یک مدرسه وابسته به سازمان آموزش و پرورش استثنایی یا موسسه وابسته به سازمان بهزیستی کشور یا یک سازمان مردم نهاد در ارتباط با افراد نابینا (مانند، آموزشگاه شهید محبی، آموزشگاه نرجس، آموزشگاه دکتر خزایلی، مجتمع رودکی، مجتمع خزانه و موسسه عصای سفید). این گزارش جامع (تک‌نگاری) شامل بخش‌های زیر است:

- مشاهده کامل موسسه از نظر فیزیکی و روابط انسانی (دانش‌آموزان، معلمان و اولیا).
- بررسی تاریخچه، تشکیلات و سازمان و مدیریت موسسه
- بررسی زمینه های نظری و بیان مسأله
- مصاحبه بالینی با پدر و مادر یک کودک یا نوجوان نابینا دربارهٔ مسایل و مشکلات گذشته، کنونی و آیندهٔ فرزندشان ۳۰ نمره

- ارزیابی پایان نیمسال ۴۰ نمره

این ارزیابی شامل پرسش‌های استنباطی و تشریحی از مطالب گفته شده در کلاس و منابع معرفی شده است.

ارزشیابی مستمر (بصورت درصد مشخص گردد)	میان ترم (بصورت درصد مشخص گردد)	آزمون های نهایی (بصورت درصد مشخص گردد)		پروژه (بصورت درصد مشخص گردد)
٪۱۰	—	آزمون‌های نوشتاری	٪۲۰	٪۴۰
		عملکردی	٪۳۰	

منابع درسی

به‌پژوه، احمد (ب۱۳۹۱). خانواده و کودکان با آسیب بینایی در **خانواده و کودکان با نیازهای ویژه**. تهران: انتشارات آوای نور.

به‌پژوه، احمد و پرند، اکرم (۱۳۷۹). هنجاریابی آزمون هوش ویلیامز برای کودکان با نارسایی بینایی، **مجله روانشناسی**، ۵، ۳، ۲۱۶-۲۳۰.

به‌پژوه، احمد، خانجانی، مهدی، حیدری، محمود و شکوهی یکتا، محسن (۱۳۸۶). بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی بر عزت نفس دانش آموزان نا بینا، **پژوهش در سلامت روان‌شناختی**، ۱، ۳، ۲۹-۳۷.

شریفی درآمدی، پرویز (۱۳۷۹). **روان‌شناسی و آموزش کودکان نابینا**. تهران: نشر گفتمان خلاق.

نامنی، محمدرضا، حیات روشنایی، افسانه و ترابی میلانی، فریده (۱۳۸۱). **تحول روانی، آموزش و توان‌بخشی نابینایان**. تهران: انتشارات سمت.

وبستر، الک و آور، جو (۱۳۷۸). **کودکان دارای آسیب‌های بینایی: تعامل اجتماعی، زبان و یادگیری**. ترجمه گروه پژوهشی ناشنوایی و نابینایی؛ ویراستاران احمد علی‌پور و سعید حسن‌زاده. تهران: وزارت آموزش و پرورش، پژوهشکده کودکان استثنایی.

منابع کمک درسی*

آرتر،کریستین و همکاران (۱۳۸۳). **کودکان با آسیب بینایی و آموزش تلفیقی**. ترجمه محمد احمد پناه. تهران: نشر دانژه.

اصغری، مریم (۱۳۹۱). **نابینای و زندگی مستقل**. تهران: انتشارات آوای نور.

به‌پژوه، احمد (الف۱۳۹۱). **اصول برقراری رابطهٔ انسانی با کودک و نوجوان** (چاپ هشتم). تهران: نشر دانژه.

تورس، ایرس و کورن، آن. آل (۱۳۸۱). **دانش‌آموز با مشکل بینایی در کلاس درس**. ترجمه علی اسلامبولچی مقدم. تهران: نشر دانژه.

حسینی، زاهد و تفضلی مقدم، عبدالحسین (۱۳۸۰). **روان‌شناسی و آموزش و پرورش کودکان و نوجوانان دارای ضایعات بینایی**. مشهد: دانشگاه امام رضا (ع).

شفیعی اردستانی، روشنک و شریفی در آمدی، پرویز (۱۳۸۵). **نابینایی و ادراک محیط**. اصفهان:انتشارات سپاهان.

فراستیگ، ماریان و همکاران (۱۳۷۵). **آزمون پیشرفته ادراکی-بینایی فراستیگ: تشخیص و درمان**. ترجمه مصطفی تبریزی و معصومه موسوی. تهران: انتشارات فراروان.

* مراجعه فرمایید به جدیدترین کتاب‌شناسی روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی (پیوست سوم) در کتاب: گوردون و همکاران (۱۳۸۷). **کمک به رشد گفتار و زبان کودکان کم‌توان ذهنی** (ویراست سوم). ترجمه احمد به‌پژوه و همکاران (۱۳۸۷). تهران: نشر دانژه.

فیخنر، دروتی (۱۳۸۵). **چگونگی تعلیم و تربیت کودکان نابینا.** ترجمه حمیدهٔ طباطبایی. تهران: انتشارات سازمان آموزش و پرورش استثنایی.

متسون، جانی و اولندیک، توماس (۱۹۸۸). **بهبودبخشی مهارت‌های اجتماعی کودکان.** ترجمه: احمد به‌پژوه (۱۳۸۴). تهران: انتشارات اطلاعات .

نیمن، سندی (۱۳۷۸). **آموزش والدین: ویژه کودکان نابینا.** ترجمه مهرناز سنایی و عاطفه غیاث فخری. تهران: سازمان آموزش و پرورش استثنایی.

نجفی کوپایی، مهدی (۱۳۷۵). **پیشگیری از نابینایی در کودکان.** تهران: سازمان بهزیستی کشور و دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی.

ویلیامز، فیلیپ (۱۳۸۶). **فرهنگ توصیفی کودکان استثنایی: آموزش و پرورش، روان شناسی، توان‌بخشی و علوم وابسته** (ویراست دوم). ترجمه احمد به‌پژوه و همکاران. تهران: انتشارات بعثت.

هوارت، روی و فیشر، پام (۲۰۰۵). **دانش آموزان با مشکلات عاطفی و رفتاری: راهنمای معلم** (چاپ دوم).ترجمه احمد به پژوه و هادی هاشمی (۱۳۸۸). تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان.

هورتون، کرک و فولر، رن (۱۳۸۱). **من نابینا نیستم، فقط خوب نمی‌بینم.** ترجمه علی اسلامبولچی مقدم. تهران: نشر دانژه.

Alves, C.C.; Monteiro, G.B.J.A.; Rabello, S.; Gasparetto, M.E. & Carvalho, K.M. (2009). Assistive technology applied to education of students with visual impairment. *Panama American Journal of Public Health,* 26, 2, 148-152.

Bishop, D. & Rhind, D.J.A. (2011). Barriers and enablers for visually impaired students at a UK higher education institution. *British Journal of Visual Impairment,* 29, 3, 177-195.

De Klerk, H. & Greef, A.P. (2011). Resilience in parents of young adults with visual impairment. *Journal of Visual Impairment & Blindness,* 414-424.

Papadopoulos, K., Metsiou, K. & Agaliotis, I. (2011). Adaptive behavior of children and adolescents with visual impairments. *Research in Developmental Disabilities,* 32, 1086-1096.

Sacks, S.Z. & Wolffe, K.E. (2009). *Teaching Social Skills to Students with Visual Impairment: From Theory to Practice.* New York: American Foundation for the Blind Press (A Guide to Information Sources in Visual Impairment).

فهرست مطالعات

به منابع درسی و کمک درسی مراجعه شود.

کارورزی (کسب تجارب بالینی)

عنوان درس به انگلیسی:

Intern ship (clinical experience)

تعداد واحد:۲

تعداد ساعت: ۶۴

نوع درس: اصلی

نوع واحد: ۲ واحد عملی

پیشنیاز: ندارد.

آموزش تکمیلی عملی: دارد● نداردO سفر علمیO کارگاهO آزمایشگاهO سمینارO

اهداف کلی درس:

- آشنایی عملی دانشجویان با روش ها و ابزارهای تشخیصی، غربالگری، سنجش و ارزیابی کودکان در حیطه های رشدی
- اجرای برنامه های توانبخشی و آموزش ویژه و ارائه مشاوره های روان شناختی به والدین و افراد دارای نیازهای ویژه آموزشی در محیط های کلینیکی و آموزشی زیر نظر اساتید
- اجرای برنامه های آموزشی در مدارس و مؤسسات استثنایی زیر نظر اساتید

اهداف رفتاری:

ندارد.

سرفصل درس:

نظری

ندارد.

عملی

- حضور در مدارس استثنایی

- مشاهده روش تدریس معلمان در مدارس استثنایی

- کمک مربیگری در مدارس استثنایی

- تدریس مستقل چند موضوع در مدارس استثنایی

- اجرای فرایند مصاحبه تشخیصی، تشخیص گذاری و ارائه طرح مداخله درمانی، توانبخشی و یا آموزشی و ارائه گزارش مکتوب و شفاهی از فرایند انجام کارورزی

- اجرا، نمره گذاری و تفسیر آزمون های تخصصی در حوزه کودکان و نوجوانان دارای اختلالات رفتاری و کودکان دارای نیازهای ویژه آموزشی

- برنامه‌ریزی و اجرای برنامه های توانبخشی و آموزشی برای تسهیل رشد مهارت های شناختی، ارتباطی، حرکتی و اجتماعی هیجانی کودکان و نوجوانان دارای نیازهای ویژه آموزشی

- ارزیابی و ارائه مداخلات روان شناختی به والدین و کودکان دارای نیازهای ویژه

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر (بصورت درصد مشخص گردد)	میان ترم (بصورت درصد مشخص گردد)	آزمون های نهایی (بصورت درصد مشخص گردد)	پروژه (بصورت درصد مشخص گردد)
٪۱۰	—	آزمون‌های نوشتاری ٪۴۰ عملکردی	٪۵۰ بخش عملی

فهرست منابع:

فهرست مطالعات

American psychological association:
http://www.apa.org

American Association on Mental Retardation (AAMR):
http://www.aamr.org

British Institute of learning disabilities:
http://www.bild.org.uk

Canadian Ethno cultural Council (CEC):
http://www.ethnocultural.ca

Division of international Special Education and Services, council for Exceptional Children (CEC):
http://www.cec.sped.org

Down syndrome: for new parents:
http://www.downsyn.com

Special Education Support Service: General Learning Disabilities
http://www.sess.ie/categories/general-learning-disabilities

اصول و روش های پیشگیری از معلولیت‌ها

عنوان درس به انگلیسی: Principles and Methods of prevention of disabilities

تعداد واحد: ۲

تعداد ساعت: ۳۲

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: ۲ واحد نظری

پیشنیاز: ندارد

آموزش تکمیلی عملی: دارد O ندارد ● سفرعلمی O کارگاه O آزمایشگاه O سمینار ●

اهداف کلی درس:

آشنا ساختن دانشجو با اصول و روشهای پیشگیری اولیه و ثانویه از معلولیتها به ویژه عقب ماندگی ذهنی، ناشنوایی و نابینایی.

اهداف رفتاری:

ندارد.

سرفصل درس:

نظری

- بررسی تحلیلی و سبب شناسی معلولیت های زیستی- شناختی، حسی و حرکتی و رفتاری در مناطق شهری و روستایی کشور ایران و چند کشور مختلف جهان
- بررسی تحلیلی همه گیرشناسی و سبب شناسی در خانواده هایی که بیش از یک فرزند معلول دارند.
- بررسی تحلیلی و مقایسه ای علل آسیب پذیرفتگی های کودکان و نوجوانان و بزرگسالان در ایران و مناطق مختلف جهان

- بررسی تحلیلی و مقایسه ای علل آسیب پذیرفتگی های کودکان و نوجوانان و بزرگسالان در ایران و مناطق مختلف جهان
- تدوین راهبردهای اساسی در پیشگیری از معلولیت ها
- روشهای تنظیم برنامه جامع و کاربردی و استان محور در پیشگیری از معلولیت
- روشهای پیشگیری
- اصول و روشهای پیشگیری از معلولیت ها
- تدوین طرح جامع پیشگیری از معلولیت های کودکان در یک استان خاص
- گزارش مطالعات علمی و بین المللی در قلمرو ریشه های آسیب های زیستی و شناختی کودکان

عملی

ندارد.

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر (بصورت درصد مشخص گردد)	میان ترم (بصورت درصد مشخص گردد)	آزمون های نهایی (بصورت درصد مشخص گردد)	پروژه (بصورت درصد مشخص گردد)
٪۱۰	—	آزمون‌های نوشتاری ٪۴۰	٪۵۰
		عملکردی	

فهرست منابع:

۱- فارسی

- افروز، غلامعلی. (۱۳۸۴). اصول و روشهای پیشگیری از معلولیت ها. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- افروز، غلامعلی. (۱۳۸۸). گزارش علل معلولیت های زیستی- شناختی و رفتاری کودکان مناطق شهری و روستایی کشور. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

۲- انگلیسی

Afrooz, G. Ali. (2005). *Preventive strategies: A study on handicapping conditions among school age children in the I.R of Iran.*

فهرست مطالعات:

American psychological association:
http://www.apa.org

American Association on Mental Retardation (AAMR):
http://www.aamr.org

British Institute of learning disabilities:
http://www.bild.org.uk

Canadian Ethno cultural Council (CEC):
http://www.ethnocultural.ca

Division of international Special Education and Services, council for Exceptional Children (CEC):
http://www.cec.sped.org

Down syndrome: for new parents:
http://www.downsyn.com

Special Education Support Service: General Learning Disabilities
http://www.sess.ie/categories/general-learning-disabilities

خانواده و کودک استثنایی

عنوان درس به انگلیسی: Family and Exceptional Child

تعداد واحد: ۲ واحد

تعداد ساعت: ۳۲ ساعت

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: ۲ واحد نظری

پیش نیاز: ندارد

آموزش تکمیلی عملی: دارد● نداردO کاروزی● سفر علمی O کارگاه O سمینار O

هدف‌های کلی درس

این درس برای دانشجویان دوره دکتری روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی در نظر گرفته شده است. در این درس سه **هدف کلی** و عمده تعقیب می‌شود:

الف- فراهم کردن فضایی که در آن دانشجویان عزیز به رشد فکری لازم نایل شوند, بصیرت و آگاهی لازم را کسب کنند و در نهایت به اصول درست اندیشیدن به طور اعم و در رابطه با موضوع درس به طور اخص دست یابند.

ب- آشنا کردن دانشجویان به منابع و بانک‌های اطلاعاتی گوناگون که به نوعی در رابطه با موضوع درس می‌باشند، مانند سایت‌ها، مجله های علمی و کتاب‌های درسی چه به زبان فارسی و چه به زبان انگلیسی.

ج- مورد بحث و گفتگو قرار دادن مفاهیم، اصول و نکات اساسی درس در نشست‌های آموزشی و تدریس محتوای پیش بینی شده به شرحی که از نظر شما خواهد گذشت.

هدف‌های رفتاری

از یکایک دانشجویان انتظار می‌رود با شرکت فعال و حضور آگاهانه در کلاس و محل کارورزی، پیشتر منبع یا منابع معرفی شده را مطالعه فرمایند تا قادر شوند به **هدف‌های رفتاری** زیر نایل گردند و بتوانند:

- دربارهٔ اهمیت و ضرورت آموزش خانواده‌هایی که فرزند استثنایی دارند، توضیح دهند.
- دربارهٔ تأثیر متقابل خانواده و کودک استثنایی و پیامدهای تولد و حضور کودک استثنایی در خانواده توضیح دهند.

• دربارهٔ اصول، هدف‌ها و روش‌های آموزش خانواده در هر یک از گروه‌های استثنایی، مانند افراد کم‌توان ذهنی (افراد عقب مانده ذهنی)، افراد با آسیب شنوایی، افراد با آسیب بینایی، افراد معلول جسمی، افراد با مشکلات رفتاری و عاطفی و افراد با ناتوانی یادگیری توضیح دهند.

روش و مواد تدریس

در این درس از روش‌های سخنرانی، بحث گروهی، کارورزی در مراکز مربوط، نمایش فیلم‌های مناسب و مراجعه به سایت‌های مربوط استفاده می‌شود. همچنین استاد به همراه دانشجویان در یک جلسه از آموزش خانواده که توسط دانشجو اجرا می‌شود، شرکت می‌کنند و به نقد و بررسی می‌پردازند.

سرفصل درس

الف: نظری

جلسه اول

- مبنای استثنایی بودن
- تأثیر متقابل خانواده و کودک استثنایی و پیامدهای تولد یک کودک استثنایی

جلسه دوم

- نیازهای خانواده‌های دارای فرزند استثنایی و نیازسنجی آن

جلسه سوم

- واکنش‌های والدین به حضور یک کودک استثنایی

جلسه چهارم

- انتظارهای کودکان استثنایی از مادران و مادران

جلسه پنجم

- اصول برقراری رابطه انسانی با کودک و نوجوان استثنایی

جلسه ششم

- خانواده و فرزند کم‌توان ذهنی

جلسه هفتم

- خانواده و فرزند با آسیب شنوایی

جلسه هشتم

- خانواده و فرزند با آسیب بینایی

جلسه نهم

- خانواده و فرزند با ناتوانی یادگیری

جلسه دهم

- خانواده و فرزند تیزهوش و خلاق

جلسه یازدهم

- خانواده و فرزند با فلج مغزی

جلسه دوازدهم

- خانواده و فرزند با نشانگان داون

جلسه سیزدهم

- خانواده و فرزند با اختلال کاستی توجه و بیش فعالی

جلسه چهاردهم

- خانواده و فرزند با اختلال در خودماندگی

جلسه پانزدهم

- خانواده و فرزند با معلولیت جسمی

جلسه شانزدهم

- خانواده و فرزند با اختلال عاطفی و رفتاری

کارورزی در یک مدرسه وابسته به سازمان آموزش و پرورش استثنایی و تهیه یک گزارش جامع (تک‌نگاری) دربارهٔ آموزش خانواده یکی از گروه های استثنایی. این گزارش شامل بخش‌های زیر است:

- بررسی مسایل و مشکلات خانواده‌ها و طراحی و اجرای **پرسشنامه نیازسنجی و** تحلیل یافته‌ها به منظور برنامه‌ریزی دانش افزایی خانواده‌ها (آموزش خانواده)
- مشاهده کامل موسسه از نظر فیزیکی و روابط انسانی میان دانش‌آموزان، معلمان و مربیان و اولیا
- بررسی تاریخچه، تشکیلات و سازمان و مدیریت مدرسه
- مصاحبه با پدر و مادر یک کودک یا نوجوان با نیازهای ویژه دربارهٔ تأثیر تولد کودک بر خانواده و مسایل و مشکلات فرزندشان در گذشته، حال و نگرانی‌های آینده والدین.
- برنامه‌ریزی و اجرای پنج جلسه آموزش خانواده بر اساس **یافته‌های پرسشنامه نیازسنجی** ۴۰ نمره

ب- عملی

ندارد.

روش ارزیابی

-تکلیف‌ها و ارزیابی

- حضور فعال در کلاس و محل کارورزی ۱۰ نمره
- ترجمهٔ یک مقالهٔ علمی دربارهٔ مسائل خانواده‌های یکی از گروه‌های کودکان استثنایی به منظور:

-آشنا شدن با مجله های علمی و اصطلاحات و مفاهیم تخصصی

-آشنا شدن با یک موضوع یا الگوی تحقیق علمی به منظور الهام گرفتن برای اجرای رسالهٔ دکتری ۱۰نمره

● نقد، ارزیابی و بررسی یک مقالهٔ علمی به زبان فارسی دربارهٔ آموزش خانواده در یکی از گروه‌های استثنایی ۱۰ نمره

کارورزی در یک مدرسه وابسته به سازمان آموزش و پرورش استثنایی و تهیه یک گزارش جامع (تک نگاری) دربارهٔ آموزش خانواده یکی از گروه های استثنایی. این گزارش شامل بخش‌های زیر است:

- بررسی مسایل و مشکلات خانواده‌ها و طراحی و اجرای **پرسشنامه نیازسنجی و تحلیل** یافته‌ها به منظور برنامه‌ریزی دانش افزایی خانواده‌ها (آموزش خانواده)

- مشاهده کامل موسسه از نظر فیزیکی و روابط انسانی میان دانش‌آموزان، معلمان و مربیان و اولیا

- بررسی تاریخچه, تشکیلات و سازمان و مدیریت مدرسه

- مصاحبه با پدر و مادر یک کودک یا نوجوان با نیازهای ویژه دربارهٔ تأثیر تولد کودک بر خانواده و مسایل و مشکلات فرزندشان در گذشته، حال و نگرانی‌های آینده والدین.

- برنامه‌ریزی و اجرای پنج جلسه آموزش خانواده بر اساس **یافته‌های پرسشنامه نیازسنجی** ۴۰ نمره

● ارزیابی پایان نیمسال: این ارزیابی شامل پرسش‌های استنباطی و تشریحی از مطالب گفته شده در کلاس و منابع معرفی شده است. ۳۰ نمره

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر (بصورت درصد مشخص گردد)	میان ترم (بصورت درصد مشخص گردد)	آزمون های نهایی (بصورت درصد مشخص گردد)	پروژه (بصورت درصد مشخص گردد)
٪۱۰	—	آزمون‌های نوشتاری ٪۲۰	٪۴۰
		عملکردی ٪۳۰	

منابع درسی

اسپری، لن (۲۰۰۴). **خانواده سنجی: راهبردهای نوین در سنجش خانواده.** ترجمهٔ احمد به پژوه و عباسعلی حسین خانزاده (۱۳۸۸). تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان.

به‌پژوه، احمد (۱۳۹۱). **اصول برقراری رابطهٔ انسانی با کودک و نوجوان** (با تجدید نظر و اضافات) (چاپ هشتم). تهران:نشر دانژه.

به‌پژوه، احمد (۱۳۹۱). **خانواده و کودکان با نیازهای ویژه.** تهران: انتشارات آوای نور.

هورن‌بی، گری (۱۹۹۴). **مشاوره با پدران و مادران کودکان استثنایی.** ترجمه محمدحسین نظری‌نژاد (۱۳۷۶). مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.

منابع کمک درسی

ادیب‌سرشگی، نرگس (۱۳۸۰). **کودکان استثنایی: خانواده و مشاوره.** تهران: انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.

افروز، غلامعلی (۱۳۸۵). **مصاحبه و مشاوره با والدین کودکان استثنایی.** تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان.

پژوهشکده کودکان استثنایی (۱۳۷۷). **نیازسنجی وضعیت تشخیص، جایگزینی، آموزش، توانبخشی، بهداشت و پیشگیری کودکان استثنایی.** تهران: انتشارات پژوهشکده کودکان استثنایی.

عباس‌زادگان، محمد و ترک‌زاده، جعفر (۱۳۷۹). **نیازسنجی آموزشی در سازمان‌ها.** تهران: انتشارات انتشار.

فتحی واجارگاه، کوروش (۱۳۷۴). **نیازسنجی آموزشی در برنامه‌ریزی آموزشی و درسی.** تهران: انتشارات اداره کل تربیت معلم و آموزش منابع انسانی وزارت آموزش و پرورش.

گورابی، خسرو (۱۳۷۵). **با من سخن بگو: راهنمایی برای والدین و مربیان** (سه جلد). تهران: انتشارات سازمان آموزش و پرورش استثنایی.

گوردون، میخائیل، ریان، دیوید و شیلو، تامار (۱۳۸۶). **کمک به رشد گفتار و زبان کودکان کم توان ذهنی** (ویراست سوم). ترجمهٔ احمد به‌پژوه. تهران: نشر دانژه.

مفیدی، فرخنده (۱۳۷۳). **آموزش خانواده: راهنمای عملی والدین و مربیان کودکان استثنایی.** تهران: انتشارات پیام آزادی.

ملک‌پور، مختار (۱۳۶۳). **بهداشت خانوادهٔ کودکان عقب‌مانده ذهنی.** تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.

نامنی، محمدرضا و فلاح کسمایی، شهره (۱۳۷۴). **نخستین گام: راهنمای عملی آموزش پدران، مادران و مربیان کودکان نابینا و نیمه بینا.** تهران: انتشارات سازمان آموزش و پرورش استثنایی.

ورنر، دیوید (۱۳۷۶). **کار با کودک و خانواده.** ترجمه حسن گل محمدی، محمد رضا محمدی و ابوالفضل زارعی. تهران: انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی.

ویلیامز، فیلیپ (۱۹۸۸). **فرهنگ توصیفی کودکان استثنایی: آموزش و پرورش، توانبخشی، روان‌شناسی و علوم وابسته (ویراست دوم).** ترجمهٔ احمد به‌پژوه و همکاران. (۱۳۸۶). تهران: انتشارات بعثت.

هاردمن، مایکل؛ درو، کلیفورد و اگن، وینستون (۱۹۹۴). **روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی: جامعه، مدرسه و خانواده.** ترجمهٔ حمید علیزاده و همکاران (۱۳۸۸). تهران: نشر دانژه.

Bailey, D.B. & Simeonsson, R.J. (1988). Assessing needs of families with handicapped infants. *The Journal of Special Education*, 22, 1, 117- 127.

Blias, R.; Breton J.J.; Fournier, M.; St-Georges. & Berthiaume, C. (2003). Are mental health services for children distributed according to needs? *Canadian Journal of Psychiatry*. 48. (3).

Dale, N. (1996). **Working** *with Families of Children with Special Needs: Partnership and Practice*. London: Rutledge.

Erickson, W.M. & Golly, S. (2006). Unmet need and problems assessing specially medical and related services among children with special health care needs. *Medical and Child Health Journal*. 2, 10,

Fine, M.J. & Lee, S.W. (2000). *Handbook of Diversity in Parent Education: The changing faces of parenting and parent education*. San Diego: Academic Press.

Ganz, M.L. & Tendulkar, S.A. (2006). Mental health care services for children with special health care needs and their family members: Prevalence and correlates of unmet need. *Pediatrics*. 117 (6): 21, 38- 48.

Jackson, C.W. & Turnbull, A. (2004). Impact of deafness on family life: A review of the literature. *Topics in Early Childhood Special Education*, 24, 1, 15-29.

Johnston, C. & Mash, E.J. (2001). Families of children with attention deficit/hyperactivity disorder: Review and recommendations for future research. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 4, 3, 183-207.

Kinney, D.K.; Munir, K.M.; Crowley, D. J. & Miller, A.M. (2008). Prenatal stress and risk for autism. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 32, 1519-1532.

Matson, J.L.; Mahan, S. & LoVullo, S.V. (2009) Parent training: A review of methods for children with developmental disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 30, 961-968

McGaw, S. (2004). Parenting Exceptional Children, In M. Hoghughi & N. Long, *Handbook of Parenting: Theory and Research for Practice*. London: Sage Publication.

Roger, L.K. & Edge, D. (1997). **Strategies** *for Communicating with Parents and Families of Exceptional Children*. New York: Love Pub Co.

فهرست مطالعات

به منابع درسی و کمک درسی مراجعه شود.

ناتوانی‌های جسمانی و سلامت

عنوان درس به انگلیسی:

Physical and health disabilities

تعداد واحد: ۲

تعداد ساعت:۳۲

نوع درس:اختیاری

نوع واحد: ۲ واحد نظری

پیشنیاز: ندارد.

آموزش تکمیلی عملی: دارد● ندارد○ سفر علمی○ کارگاه○ آزمایشگاه○ سمینار ○

اهداف کلی درس:

آشنا ساختن دانشجو با تعاریف، مفاهیم، طبقه بندی و برنامه های آموزشی و توانبخشی کودکان و نوجوانان دارای ناتوانی های جسمانی و سلامت

اهداف رفتاری:

ندارد.

سرفصل درس:

نظری

۱- تعاریف، مفاهیم، ویژگی ها، سبب شناسی و مداخله ها و درمان گزیده ای از آسیب های جسمانی و سلامتی

۲- ناتوانی های جسمانی و حرکتی:

- ✓ فلج مغزی
- ✓ آسیبهای استخوانی، شکاف ستون فقرات
- ✓ آسیب نخاعی
- ✓ پلاسیدگی عضلانی

- ✓ فلج چندگانه
- ✓ آسیب های مغزی
- ✓ اختلال های تشنجی (صرع)
- ✓ نقص استخوان سازی

۳- ناتوانی ها و آسیب های سلامتی:

- ✓ ویروس نقص ایمنی و نشانگان نقص ایمنی اکتسابی (ایدز)
- ✓ آسم
- ✓ فیبروزکیستی
- ✓ سیتومگالوویروس
- ✓ سرطان
- ✓ کم خونی سلول های داسی شکل
- ✓ بیماری قند در کودکان و نوجوانان و هایپو گلیسمی
- ✓ سوء استفاده از مواد توسط مادر
- ✓ نشانگان الکل جنینی و تأثیرات آن
- ✓ نشانگان ایکس شکننده
- ✓ وابستگی به فناوری یا شکنندگی طبی

۴- مشکلات اجتماعی و مرتبط با ناتوانی های جسمانی و سلامت

کودک آزاری و غفلت

بارداری در دوره نوجوانی

آموزش ویژه در ناتوانی جسمانی و سلامت

خودکشی در کودکی، نوجوانی و جوانی

۵- فرایندهای تشخیص و شناسایی

۶- نقش فناوری در وسایل جابجایی و تحرک

۷- خانواده و آسیب های جسمانی و سلامتی

۸- بازدیدهای علمی و حرفه ای

۹- ارائه مقالات علمی و پژوهشی از سرفصل های آموزشی مرتبط

۱۰- اجرای انواع آزمون های تشخیصی و شناسایی

عملی

ندارد.

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر (بصورت درصد مشخص گردد)	میان ترم (بصورت درصد مشخص گردد)	آزمون های نهایی (بصورت درصد مشخص گردد)	پروژه (بصورت درصد مشخص گردد)
٪۱۰	—	آزمون‌های نوشتاری ٪۵۰	٪۴۰
		عملکردی	

فهرست منابع:

فارسی

افروز، غلامعلی (۱۳۸۱). **روان شناسی و توانبخشی کودکان و نوجوانان آهسته گام.** تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

به‌پژوه، احمد (۱۳۸۴). **اصول برقراری رابطه انسانی با کودک و نوجوان** (چاپ ششم). تهران: انتشارات نهضت پویا (انتشارات انجمن اولیا و مربیان).

به‌پژوه، احمد (۱۳۸۲). **انتظارهای کودکان از مادران و پدران چیست؟** (چاپ دوم). تهران: انتشارات رشد.

شکوهی یکتا، محسن؛ پرند، اکرم (۱۳۸۹). **روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی.** تهران: انتشارات تیمورزاده.

ورتز، مارگارت، کالاتا، ریچارد، تامکینز، جیمز. (۱۳۸۹). **مبانی آموزش و پرورش کودکان استثنایی.** ترجمه پرویز شریفی درآمدی و همکاران. تهران: نشر دانژه.

هاردمن، مایکل ام و همکاران (۱۳۸۸). **روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی: جامعه، مدرسه و خانواده.** ترجمهٔ حمید علیزاده و همکاران. تهران: نشر دانژه.

فهرست مطالعات:

American psychological association:
http://www.apa.org

American Association on Mental Retardation (AAMR):
http://www.aamr.org
British Institute of learning disabilities:
http://www.bild.org.uk

Canadian Ethno cultural Council (CEC):
http://www.ethnocultural.ca

Division of international Special Education and Services, council for Exceptional Children (CEC):
http://www.cec.sped.org

Down syndrome: for new parents:
http://www.downsyn.com

Special Education Support Service: General Learning Disabilities
http://www.sess.ie/categories/general-learning-disabilities

روان‌شناسی و آموزش افراد تیزهوش

عنوان درس به انگلیسی: Psychology and Education of Gifted Individuals

تعداد واحد: ۲

تعداد ساعت: ۳۲ ساعت

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: ۲ واحد نظری

پیشنیاز: ندارد.

آموزش تکمیلی عملی: داردO ندارد● سفرعلمیO کارگاهO آزمایشگاهO سمینارO

اهداف کلی درس:

آشنا ساختن دانشجو با آخرین یافته ها و نظریه های مربوط به روان شناسی و آموزش و پرورش افراد تیزهوش و خلاق.

اهداف رفتاری:

دانشجویان پس از گذراندن این درس می‌توانند:

۱) وضعیت افراد تیزهوش (شامل شیوع، غربالگری، تشخیص و آموزش) را در ایران و کشورهای دیگر مقایسه کنند.

۲) چالش‌های موجود در ارائه خدمات به کودکان تیزهوش را شناسایی نمایند.

۳) از ابزارها و شیوه‌های مناسب در غربالگری و تشخیص کودکان تیزهوش استفاده کنند.

۴) بستهٔ آموزشی جهت مداخلات روان‌شناختی برای دانش‌آموزان تیزهوش طراحی و اجرا کنند.

سرفصل درس:

نظری

- سیر تحول هوش و مفاهیم مربوط به آن

۲- نظریه های نوین هوش

۳- نقد و بررسی تعاریف تیزهوشی، خلاقیت و استعداد

۴- ویژگیهای افراد تیزهوش

۵- عوامل مؤثر بر تیزهوشی

۶- چالش های ارزیابی

۷- روش های پویایی ارزیابی هوش

۸- آزمون های انفرادی و گروهی هوش

۹- نقش خانواده در رشد هوش و شکوفایی استعداد کودکان خردسال

۱۰- شناسایی خردسالان تیزهوش

۱۱- ابزارهای غربالگری در کودکستان

۱۲- گروه بندی دانش آموزان بر حسب توانایی

۱۳- راهبردهای آموزش دانش آموزان در کلاس های عادی

۱۴- فشرده سازی، تسریع، غنی سازی، مطالعه مستقل و یادگیری مشارکتی

۱۵- برنامه های تابستانی

۱۶- مدارس استعدادهای ویژه

۱۷- آموزش در منزل

۱۸- الگوهای آموزشی تیزهوشان

۱۹- روش های پرورش تفکر خلاق

۲۰- دانش آموزان تیزهوش با ناتوانی

۲۱- مسائل و مشکلات تیزهوشان

۲۲- بررسی حداقل دو گزارش موردی ارزیابی و مداخله برای دانش‌آموزان تیزهوش و خلاق

عملی

ندارد.

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر (بصورت درصد مشخص گردد)	میان ترم (بصورت درصد مشخص گردد)	آزمون های نهایی (بصورت درصد مشخص گردد)	پروژه (بصورت درصد مشخص گردد)
ـــــ	٪۳۰	آزمون‌های نوشتاری ٪۴۰ عملکردی	٪۳۰

فهرست منابع:

۱- فارسی

پارک، بورلی. شناسایی و پرورش استعدادهای درخشان: ۶۵ برنامه عملی برای پرورش استعدادها. مترجم فرامرز سهرابی و ابوالفضل کرمی. (۱۳۹۰). تهران: انتشارات روان‌سنجی.

شکوهی یکتا، محسن و پرند، اکرم. (۱۳۸۶). روان شناسی و آموزش تیزهوشان. تهران: انتشارات تیمورزاده.

۲- انگلیسی

Clark, Barbara. (2013). Growing Up Gifted: *Developing the Potential of Children at Home and at School.* Upper Saddle River, New Jersey: Merrill.

Coleman, Laurence J. & Cross Tracy L. (2005). *Being gifted in school: An introduction to development, guidance, and teaching (2nd ed.).* Waco, TX, US: Prufrock Press.

Cross, Tracy L. (2005). *The social and emotional lives of gifted kids: Understanding and guiding their development.* Waco, TX, US: Prufrock Press.

Dixon, Felicia A. (2009). *Program and services for gifted secondary students: A guide to recommended practices.* Waco, TX, US: Prufrock Press.

Fertig, Carol. (2009). *Raising a gifted child: A parenting success handbook.* Waco, TX, US: Prufrock Press.

Navan, Joy L. (2009). Nurturing *the gifted female: A guide for educators and parents.* Thousand Oaks, CA, US: Corwin Press.

Sisk, Dorothy A. (2009). *Making great kids greater: Easing the burden of being gifted.* Thousand Oaks, CA, US: Corwin Press.

Smutny, Joan Franklin & Von Fremd, S. E. (2009). *Igniting creativity in gifted learners, K-6: Strategies for every teacher.* Thousand Oakd, CA, US: Corwin Press.

Sousa, David A.(2009). *How the gifted brain learns (2nd ed.).* Thousand Oaks, CA, US:Corwin Press.

Van Tassel-Baska, Joyce L.; Cross, Tracy L.; Olenchak, F. Ricahrd (2009). *Social-emotional curriculum with gifted and talented students: The critical issues in equity and excellence in gifted education series.* Waco, TX, US: Prufrock Press.

فهرست مطالعات

www.nagc.org
www.odysseyofthemind.com
www.fpspi.org
www.idodi.org

روش‌های نوین اصلاح رفتار

عنوان درس به انگلیسی: New Methods in Behavior Modification

تعداد واحد: ۲

تعداد ساعت: ۳۲ ساعت

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: ۲واحد نظری

پیشنیاز: ندارد.

آموزش تکمیلی عملی: دارد● ندارد○ سفر علمی○ کارگاه○ آزمایشگاه ○ سمینار ○

اهداف کلی درس:

هدف از این درس آشنا نمودن دانشجویان با مبانی و نظریه ها و روش های اصلاح رفتار کودکان استثنایی می باشد. آشنایی با تحقیقات و نقد و بررسی آنها و کسب توانمندی در انجام تحقیقات مستقلانه در این حیطه از اهداف دیگراین درس می باشد. در این درس دانشجویان علاوه بر آشنایی با نظریه ها و پیشینه تحقیقاتی به مقایسه و نقد نظریه ها می پردازند و کارآیی هر کدام را درحیطه آموزش و روانشناسی کودکان استثنایی مشخص می نمایند.

اهداف رفتاری:

دانشجویان پس از گذراندن این درس قادر خواهند بود که:

۱) رفتار آماج را که درصدد تعدیل آن هستند مشخص کنند، و این رفتار آماج پس از سنجش نکات قوت و ضعف دانش‌آموز انتخاب خواهد شد.

۲) رفتار آماج را به صورت رفتاری بیان کنند و در جهت تعدیل آن رفتار برنامه‌ریزی کنند.

۳) برای ارزیابی کارآیی روش درمانی دانشجویان از طرح‌های مناسب تک آزمودنی استفاده خواهند کرد.

سرفصل درس:

نظری

I -. رفتار و عوامل تاثیرگذار در ایجاد، شکل گیری، حفظ و ارتقاء آن

II. نظریه های مختلف در ایجاد، شکل گیری، حفظ و نگهداری رفتار های مختلف

الف) رویکرد روان تحلیل گری

ب) الگوی پزشکی و زیستی (چکیده روانپزشکی سادووک و کاپلان)

پ) رویکرد روانی _ تربیتی

ج) رویکرد انسانگرایی

د) رویکرد محیطی _ بافتی

ر) رویکرد رفتاری

ز) رویکرد معنوی

و) رویکرد شناختی و فراشناختی

ه) رویکرد شناختی _ رفتاری

ی) رویکرد های تکاملی

عوامل موثر در انتخاب نظریه ها برای درمان و اصلاح رفتار

۱) انسجام درونی نظریه

۲) کارآیی درمانی نظریه و باروری تجربی آن

۳) سادگی نظریه (parsimony)

III. رویکرد رفتاری

الف) اصول بنیادی اصلاح رفتار

۱) تقویت مثبت

۲) تقویت منفی

۳) تنبیه مثبت

۴)تنبیه منفی

۵) محرک پیشایند و کنترل محرکی

ب) روشهای سنجش و اندازه گیری رفتارهای آماج

۱) روش های مستقیم

۱-۱رفتارهای گذرا

۱-۲ محصولات ماندنی

۲)روش های غیر مستقیم

ج) روش های تغییر رفتار(رفتار کنشگر)

۱) روش های ایجاد رفتار مطلوب

۱-۱شکل دهی

۱-۲زنجیره سازی

۱-۳تقلید و الگودهی

۲) روش های افزایش رفتارهای مطلوب

۲-۱روش های تقویت مثبت

۲-۲روش های تقویت تفکیکی

- تقویت تفکیکی رفتارهای دیگر
- تقویت تفکیکی رفتارهای ناهمساز
- تقویت تفکیکی رفتارهای رقیب
- تقویت تفکیکی رفتارها با نرخ بیشتر
- تقویت تفکیکی رفتارها با نرخ کمتر

۳) روش های کاهش رفتار نامطلوب

۳-۱روش های تنبیه مثبت

۳-۲روش های تنبیه منفی (محروم سازی، جریمه کردن)

۴) روش های حذف رفتار نامطلوب

د) روش های اصلاح و تغییر رفتار پاسخگر (رفتار درمانی)

دانشجویان پس از سنجش‌ابتدایی دانش‌آموز(ان) رفتارهای چالشگرانه آنان را مشخص خواهند کرد. رفتارهای چالشگرانه را از نظر خطرناک بودن و مضر بودن به خود فرد و همکارهای‌هایش اولویت‌بندی خواهند نمود. و پس از آن با استفاده از روش‌های مشاهده نظم به ترسیم خط پایه خواهند پرداخت و پس از ثبات رفتار خط پایه، به مداخلهٔ مناسب و ارزیابی اثربخشی آن مداخله اقدام خواهند کرد.

انتظار از دانشجویان

۱) انتخاب موضوعی در ارتباط با موضوع اصلاح رفتار و ارئه آن در کلاس درس

۲) انتخاب رفتاری نامطلوب و اصلاح آن در طول ترم و نوشتن مقاله ای بر مبنای آن

۳) حضور بموقع در کلاس

امتحان آخرترم

عملی

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر (بصورت درصد مشخص گردد)	میان ترم (بصورت درصد مشخص گردد)	آزمون های نهایی (بصورت درصد مشخص گردد)	پروژه (بصورت درصد مشخص گردد)
ــــ	٪۲۰	آزمون‌های نوشتاری ٪۵۰ عملکردی ٪۳۰	ــــ

فهرست منابع:

نظری، محمدعلی (۱۳۸۱) راهنمای روش های اصلاح و تغییر رفتار کودکان برای والدین و مربیان، تهران، نشر ارجمند.

بنی جمالی، شکوه السادات (۱۳۸۱). تغییر و اصلاح رفتار کودک: راهنمایی برای معلمان، پرستاران و والدین، تالیف لوک واتسون، ناشر: دانشگاه علامه طباطبایی

سیف، علی‌اکبر (۱۳۸۳).تغییر رفتار و رفتار درمانی: نظریه و روش ها،تهران، نشر دوران

فتحی‌آشتیانی، علی؛ آشتیانی هادی (۱۳۸۳). شیوه های تغییر رفتار (نویسنده، میلتن برگر، بی‌تا) تهران، انتشارات سمت.

Cooper et al. (2007). *Appliced Behavior Analysis*,Columbus, olt Merrill publishing co.

Martin, G. L, pear, J. (2002). *Behavior Modification:* What it is and How to do it ., Columbus , oh, prentice-Hall.

Alberto, P. A. & Trouman, A. C. (2009). *Applied Behavior Analysis for Teachers,* Eight Edition, Pearson Education International.

اختلالات عاطفی و رفتاری

عنوان درس به انگلیسی: Students with Behavioral and Emotional Disorders

تعداد واحد: ۲

تعداد ساعت: ۳۲ ساعت

نوع درس: اختیاری

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد.

آموزش تکمیلی عملی: دارد● ندارد○ سفر علمی○ کارگاه○ آزمایشگاه○ سمینار○

اهداف کلی درس:

هدف از تدریس این درس آشنا نمودن دانشجویان با دانش آموزان با اختلالات عاطفی- رفتاری، تشخیص این کودکان، جایابی آموزشی و یاددهی آموزش های مناسب برای این گروه از دانش آموزان می باشد. همچنین در این درس سعی می شود ارتباط بین روش های آموزشی، اصول حاکم بر آنها و نظریه های تبیین کننده این اصول آموزش داده شود. روشهای تحقیق اختلا های عاطفی ـ رفتاری، علل و ترسیم آنها مورد بحث و نقادی قرار می گیرد. علاوه بر این روشهای ساخت مقیاس های معتبر در راستای اهداف مختلف سنجش و ارزشیابی و تشخیص در این درس مورد بررسی قرار می گیرد. مطالب زیر در راستای رسیدن به اهداف آموزشی در این درس مورد بررسی قرار می گیرد.

اهداف رفتاری:

۱- پس از گذراندن این درس دانشجویان نوع اختلال در کودکان و نوجوانان را تشخیص می‌دهد و برای بهبود رفتارهایشان برنامه‌ریزی کنند.

۲- وقتی موردی به دانشجویان ارائه می‌شود که رفتار چالشگرانه دارد، با استفاده از روش‌های نامناسب ریشه‌های رفتار چالشگرانه و عوامل ایجاد کننده و نگهدارنده را شناسایی کرده و در جهت رفع این مشکلات اقدام می‌کنند.

سرفصل درس:

نظری

الف) تعریف اختلالات عاطفی- رفتاری

۱) تعاریف و اصطلاحات به کار گرفته شده در این حوزه

۲) تعریف باور (Bower) و تغییرات آن توسط روانشناسان فدرال

۳) تعریف فدرال

۴) مشکلات ارائه تعریف جامع و مانع در این حوزه

۵) اهمیت تعریف

ب) گسترهٔ مساله و مشکل اختلالات عاطفی- رفتاری

۱) معنای شیوع و انتشار

۲) روش های برآورد شیوع و انتشار

۳) مسایل و مشکلات تعریف دقیق

ج) الگوی های مفهومی تبیین کننده اختلالات عاطفی- رفتاری

۱) رویکرد زیستی

۲) رویکرد روان- پویایی

۳) رویکرد روانی- آموزشی

۴) رویکرد انسان گرایی

۵) رویکرد اکولوژیکی

۶) رویکرد رفتاری

۷) تدوین یک الگوی انسجام یافته

د) سنجش و اندازه گیری

۱) اهداف سنجش و اندازه گیری

۲) روش های سنجش و اندازه گیری

۳) طبقه بندی اختلالات عاطفی- رفتاری

۴) روایی و پایایی روش ها و ابزارهای اندازه گیری

هـ) ارزشیابی با هدف تدریس و مداخله

۱) ارزشیابی برای احراز شرایط دریافت خدمات قانونی

۲) ارزشیابی با هدف مداخله آموزشی

۳) تهیه برنامه آموزشی انفرادی

۴) ارزشیابی برای دریافت پس خوراند برای تغییر برنامه و روش تدریس

و) علل اختلالات عاطفی- رفتاری

۱) عوامل زیستی و بیوژیکی

۲) عوامل خانوادگی

۳) عوامل مدرسه ای

۴) عوامل فرهنگی

ذ) انواع اختلالات عاطفی- رفتاری

۱) اختلالات توجه و فزون کنشی

۲) پرخاشگری

۳) اختلالات کرداری

۴) بزهکاری، استفاده از مواد مخدر و رفتارهای نابهنجار جنسی

۵) اضطراب

۶) افسردگی و خودکشی

۷) اسکیزوفرنی

ارزشیابی از فرایند یادگیری در کلاس درس

۱) کار عملی (پژوه تحقیقاتی در ارتباط با درس)

۲) امتحان آخر ترم

هر دانشجویی موردی را انتخاب می‌کند که مشکل رفتاری دارد. با استفاده از روش مشاهده سیستماتیک رفتار چالش‌گرانه، عوامل ایجاد کننده و نگهدارنده رفتار را مشخص می‌کند و طرح درمانی برای کودک تهیه می‌کند و آن را اجرا کرده و موفقیت خود را در اصلاح رفتار مشخص می‌کند.

روش ارزیابی:

ارزشیابی مستمر (بصورت درصد مشخص گردد)	میان ترم (بصورت درصد مشخص گردد)	آزمون های نهایی (بصورت درصد مشخص گردد)	پروژه (بصورت درصد مشخص گردد)
	٪۲۰	آزمون‌های نوشتاری ٪۵۰	
		عملکردی ٪۳۰	

فهرست منابع:

شکوهی یکتا، محسن؛ پرند، اکرم (۱۳۸۴). اختلالات رفتاری کودکان و نوجوانان. تهران، انتشارات تیمورزاده

مباحث کلاسی

Kauffman, J.M. Hallahan, D. P. (2011). (Eds). *Handbook of special education New York, NY: Routledge.*

Kauffman, J.M. (2008). *Characteristic of emotional and behavioral disorders of children and youth.*

Kaplan & Sadock (2000). *Comprehensive Books of psychiatry*, Lippincott Williams & Wilkins.

فهرست مطالعات

به فهرست منابع مراجعه شود.

